

Ben Hermans, Natuur & Milieu

Mestproblematiek te lijf met circulaire landbouw

Overbemesting is een omvangrijk en actueel probleem. De Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater benoemt mest dan ook niet voor niets als één van de prioriteiten waarvoor aanvullende acties noodzakelijk zijn. Eén van die acties is het opstellen van een maatregelenpakket voor het zesde Actieprogramma Nitraatrichtlijn. Maar is dat wel voldoende? We vroegen het Ben Hermans, projectleider Landbouw bij milieuorganisatie Natuur & Milieu.

Voor Natuur & Milieu is de mestproblematiek een onderdeel van een bredere visie op voedselvoorziening en de rol van de veeteelt en met name de melkveehouderij. Hermans: 'Wij stimuleren een ecologisch efficiënte, gezonde en duurzame consump-

tie en productie van voedsel. Wij staan voor een gezonde melkveehouderij die geen schade toebrengt aan haar omgeving. Het veevoer komt van dichtbij en is duurzaam geteeld. Dieren in de veehouderij zijn weerbaar en kunnen hun natuurlijke gedrag ver-

tonen. Boeren verdienen een eerlijke prijs voor hun product. Maar daarvoor moet er nog wel het een en ander veranderen.'

Hij vervolgt: 'Als je niet wilt dat landbouw emissies afwentelt op het milieu, moet je

---

‘DE HELE LANDBOUW MOET PASSEN IN EEN NATUURLIJKE KRINGLOOP’

---

dus zoeken naar manieren om het systeem te sluiten, volledig circulair te maken. Een boer brengt dan net zoveel mest op het land als de gewassen nodig hebben en de grond kan ‘verwerken’. Dat betekent ook dat je alleen grondgebonden melkveehouderij toestaat: een boer mag net zoveel dieren hebben als zijn grond aankan. Want de basis is een gezonde bodem.’

Wat is volgens u de stand van zaken op het gebied van het terugdringen van de mestproblematiek?

Hermans: ‘Dit is één van onze langstlopende dossiers en eigenlijk zie je nauwelijks vooruitgang. Een paar jaar geleden leken we de goede kant op te gaan, maar toen kwam dat onzalige Europese plan om de melkquota los te laten. Je kon natuurlijk op je vingers natellen wat er zou gebeuren: uitbreiding van de veestapel, daling van de melkprijzen én extra milieuproblemen door het overschrijden van verschillende milieu- en natuurgrenzen, waaronder het fosfaatplafond.’

Kunt u aangeven waarom mest een probleem is voor grondwater?

Hermans: ‘Dierlijke mest bevat verschillende stoffen die effecten hebben op het milieu en op de gezondheid. De meest overlastgevendende voor de natuur zijn: nitraat, fosfaat, methaan en ammoniak. Deze stoffen komen in de grond en in het oppervlaktewater terecht doordat boeren mest uitrijden op het land en door afspoeling van boerenerven. Een deel ervan wordt opgenomen door de gewassen: gras in weilanden en voedingsgewassen in geval van akkers. Ook wordt een deel geabsorbeerd door het microbacteriële leven in de grond. Het surplus zakt dieper de grond in en komt in het grondwater terecht. En aangezien dat nodig is voor 60% van ons Nederlandse drinkwater, heb je dan dus wel een probleem. Met name nitraat vormt een gezondheidsrisico voor levende organismen, de belangrijkste reden waarom we dat echt niet in de bronnen voor drinkwater willen hebben.’

Wat is volgens Natuur & Milieu de oplossing?

Hermans: ‘Wij pleiten voor een integrale, cyclische visie op onze voedselvoorziening. Maatregelen vanuit overheden, boeren en zuivelindustrie moeten ervoor zorgen dat er

weer binnen de natuurlijke grenzen wordt geproduceerd. Wij staan voor een melkveehouderij waarbij de koeien in de wei staan. Boeren zetten hun mest op eigen grond af, wat zorgt voor sluiting van mineralenkringlopen, een gezonde bodem en geen mestoverschot. In weilanden is ook ruimte voor biodiversiteit, zoals kruidenrijk grasland en weidevogels. Met als belangrijk resultaat: schoon grond- en oppervlaktewater.’

Bodemvruchtbaarheid

‘Dat alles krijg je voor elkaar door organische reststromen terug te brengen in de bodem. Koeienmest is een natuurlijke bemesting die goed is voor het organische stofgehalte van de bodem. Deze compost bevat koolstof, waar op veel akkerbouwgronden inmiddels grote behoefte aan is. Bovendien draagt opslag van koolstof in de bodem – zogeheten carbon storage – bij aan het verminderen van CO₂-uitstoot. Bij landbouw draait alles om de bodem: daar begint het leven immers, in samenspel met water en warmte. Als je de bodemvruchtbaarheid, de kracht van de bodem verbetert, wordt het hele systeem krachtiger en weerbaarder. Dan heb je vanzelf minder mest en bestrijdingsmiddelen nodig, en dat komt het grondwater natuurlijk ook ten goede.’

Mestverwerking is niet dé oplossing

‘De akkerbouw heeft voor de bemesting van haar gewassen behoefte aan fosfaten en stikstof. Ooit is ervoor gekozen die stoffen chemisch te produceren en als kunstmest toe te passen. Terwijl diezelfde stoffen gewoon in dierlijke mest voorkomen. Slimme verwerking van mest zou bruikbare grondstoffen kunnen opleveren en voor minder milieuoverlast kunnen zorgen, maar dat staat nog in de kinderschoenen. Beter toezicht op de verwerking zou ook helpen, want nu ‘verdwijnt’ er nog flink wat mest. Verder steunen wij technische oplossingen zoals betere gebruiksvorschriften, precisiebemesting en grasondergroei: gras zaaien onder bijvoorbeeld mais. Maar het fundamentele probleem los je daar niet mee op. Daarom zien wij mestverwerking niet als langetermijnoplossing; daarvoor moeten we echt toe naar een situatie van minder dieren in de landbouw.’

Welke rol kunnen organisaties zoals Natuur & Milieu en Vewin spelen bij het aanpakken van het mestvraagstuk?

Hermans: ‘Samen sta je altijd sterker. Door de problemen bij de drinkwaterproductie te benoemen en wetenschappelijk te onderbouwen, leveren de drinkwaterbedrijven een belangrijke bijdrage aan de bewustwording van de risico’s van het uitspoelen van mest naar het grondwater. Natuurlijk is ons drinkwater voor de volle 100% betrouwbaar en lekker, maar het kost steeds meer inspanning om dat zo te houden. Wij vinden het logischer dat je er preventief voor zorgt dat er geen problemen ontstaan, in plaats van ‘end-of-pipe’ ongewenste stoffen uit je bronnen te moeten zuiveren. ‘Wat er niet inkomt, hoef je er ook niet uit te halen’ is een veelgebruikt motto dat wij van harte onderschrijven.’

‘Concreet biedt het nieuwe Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) kansen om de duurzame landbouw te gaan stimuleren. Misschien zou je bijvoorbeeld voor de intrekgebieden van waterwinnigen een voorkeursbeleid moeten ontwikkelen, waarbij alleen extensieve, biologische landbouw is toegestaan.’

